నాన్నగారి జ్ఞాపకాలు

- డా.గాయత్రీదేవి

1974 నుంచి దాదాపు ఒక దశాబ్దం పాటు ఆశేష ఆంధ్ర శ్రోతలనీ ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రానికి కట్టిపడేసిన కార్యక్రమం – ధర్మ సందేహాలు(వ్యాసపీఠం). ఆ కార్యక్రమం అంత ఆసక్తికరం కావడానికి ముఖ్యకారణం శ్రీ ఉషశ్రీ – ఉషశ్రీగారి గంభీరగళం, అనితరసాధ్యమైన కథనశైలి. ఆ రోజుల్లో ఆదివారం మధ్యాహ్నం ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రం నుండి ఈ కార్యక్రమం ప్రసారమయ్యే సమయంలో ఏ పూటకాపూట సంపాదించుకుంటే కానీ రోజుగడవని రిక్షా వాళ్ళు కూడా బేరం దొరికినా రిక్షా కట్టేవారు కాదు, కార్యక్రమం పూర్తయేవరకూ. ఏ కిళ్ళీ కొట్టు దగ్గరో చేరి, భక్తిశ్రద్ధలతో 'ధర్మసందేహాలు' కార్యక్రమం విన్నాకనే బేరం చూసుకునేవారు. అంతగా పామరులనీ పండితులనీ సమంగా ఆకర్షించింది ఆ కార్యక్రమం. ఆ ఆకర్షణ ఎంతంటే – నాలుగు దశాబ్దాల తర్వాత ఈ రోజుకి కూడా రామాయణ, భారతాల ప్రవచనాలంటే ఉషశ్రీ గారినే గుర్తుచేసుకుంటున్నారు.

ఉషశ్రీ గళానికి ఉన్న శక్తి కలానికి కూడా ఉంది. ఉషశ్రీ రాసిన రామాయణ, భాగవత, భారత కథలని చదువుతోంటే విన్నట్లే ఉంటుంది. ఆయన కలం నుండి జాలువారిన రచనలు ఒక్కొక్కటీ ఎన్నో లక్షల ప్రతులుగా ప్రజల దగ్గరకి చేరి వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో గుండెల్లో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయాయి.

ఉషశ్రీగారి సాహిత్యాన్ని ఈ తరానికి అందించడంలో విశేషమైన కృషి చేస్తున్నారు, వారి కుమార్తె డా.గాయత్రీ దేవిగారు.

'నాన్నగారి జ్ఞాపకాలు' శీర్షికలో డా.గాయత్రీదేవిగారు ఉషశ్రీగారి జీవితాన్ని ఈ తరం పాఠకులకు 'కౌముది' ద్వారా అందిస్తున్నారు.

(క్రిందటి సంచిక నుంచి తరువాయి)

కర్కాటకం

ఇద్దరి చెల్లెళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు నాలుగు రోజులు తేడాతో ఐపోయాయి. ౧౯౮౦ ఫిబ్రవరి ఒకటిన పద్మది, నాలుగున జయంతిది.

అప్పుడే నాన్న నడ్డి నొప్పి బయటపడింది. నాన్నకి అంతకు ముందే తెలుసుండచ్చు. మాతో అనలేదు. తన బాధ గురించి మాతో చెప్పుకునే అలవాటే లేదు నాన్నకి. అడిగి తెలుసుకోవాలనే జ్ఞానం అలవడలేదు మాకు.

ఊళ్ళో డాక్టర్లకి చూపిస్తే నడుం నొప్పికి మందిచ్చారే తప్ప దానికి అసలు కారణం గురించి ఆలోచించలేదు ఎవ్వరూ. ఆ నొప్పి చేతికి పాకినప్పుడు కూడా దాని అంతం చూడ్డానికి – దాని ఆది అర్థం చేసుకోవాలని

అనిపించలేదు. ఎవ్వరినీ ఏమీ అనలేం. అసలది పెద్దగా పట్టించుకునే వ్యవహారం అని అనిపించనేలేదు ఎవ్వరికీ.

ఆ ధైర్యంతోనే చెల్లెళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు అయ్యాక నేను పిల్లని తీసుకుని బొంబాయి వెళ్ళిపోయాను. నిజానికి అది ధైర్యం కాదు, భ్రమ – ఏమీ అవదన్న భ్రమ. అమాయకత్వం – ఏదో అవుతుందేమో అని తెలియని అమాయకత్వం. ఆ భ్రమా అమాయకత్వం లేకపోతే మనిషికి మనశ్శాంతే ఉండదేమో.

మా ఇంట్లో నా చిన్నప్పట్నుండీ ఎవరి ఆరోగ్యం గురించీ పెద్దగా ఆందోళన పడిపోడం లేదు. అది సరైనదా కాదా అన్న మీమాంసతో ఇప్పుడు పని కూడా లేదు.

అంతగా అర్థంకాని అమ్మ అజ్ఞానం, డాక్టర్లని తప్పించుకునే నాన్న పిరికితనం – మా ఇంట్లో ఎవరికి ఏం వచ్చినా మామూలుగా ఇళ్ళలో తెలిసిన వైద్యం తో గడిచిపోయేదే తప్ప – హాస్పిటళ్ళకి వెళ్ళడం అనేదే లేదు. హాస్పిటల్ మొదట తెలిసింది నేను మెడిసిన్ లో చేరాకేనేమో. ఆ తర్వాత మాఅమ్మకి గుండె నొప్పి వచ్చినప్పుడు.

నాన్న లేవలేకపోతున్నారని – నేను జూలై రెండో వారంలో మళ్ళీ విజయవాడ వెళ్ళాను.

అప్పుడు రోజూ కొంతసేపు నాచేత సుందరకాండ చదివించుకునేవారు నాన్న. నాన్న నరనరాల్లో నిండిపోయిన హనుమంతుడి కథను ఆయన ముందు కూచుని చదవడం – ఏమనాలి ...... హనుమంతుడి ముందు కుప్పిగంతులనా? నేను చదివే తీరు నాన్నకెలా అనిపించేదో. భరించారు నాన్న, ఎప్పటిలాగే, నన్ను.

ఆరోజు నాన్నకేదో అయిందని కానీ అవుతుందని కానీ – నాకు తెలియదు. దేవుడెంత నిర్దయుడో అంత దయామయుడు కూడా.

నాన్నకి అంత అనారోగ్యం ఇచ్చినా – దాని బాధ తాలుకు నీడ మా మీద పడకుండా చూసుకున్నాడు.

చాలా రోజులు నీకు వచ్చింది పెద్ద జబ్బని తెలియకుండా ఉంచాడు. అది పెద్దదని తెలిసాక ఆ జ్ఞానంలో ఎక్కువ రోజులు ఉంచకుండా – తన దగ్గరకి తీసికెళ్ళిపోయాడు. ఆ కొన్నాళ్ళూ కూడా అది తగ్గిపోతుందని అనుకునేలా పరిస్థితులు కలిగించాడు.

నేను విజయవాడ వచ్చాకే – కృష్ణలీలలు రికార్డింగుకి ఆకాశవాణి నుండి పిలుపు వచ్చింది నాన్నకి. అది రేడియో ఆర్కైవుల కోసమని చేసిన రికార్డింగు. అప్పటికి ఉద్యోగంలోంచి రిటైరైపోయారు నాన్న.

అంతనొప్పితోనూ నాన్న రికార్డింగుకి వెళ్ళి వచ్చారు. చాలాసేపే రికార్డింగ్ చేసార్వు. అదే ఆలిండియా రేడియోలో నాన్న ఆఖరి రికార్డింగ్. ఆ రికార్డ్ ఇప్పుడు వాళ్ళ దగ్గర ఉందో లేదో. ఎప్పుడో అక్కడ అడిగితే నాన్న ప్రసంగాల రికార్డులు ఏవీ లేవని అన్నారు. ఐతే నాన్న అభిమానులు కొందరు ఇళ్ళలో తమ తమ కేసట్ల మీద రికార్డ్ చేసుకుని ఉండచ్చు. కేసట్లు పోయి సీడీలు వచ్చాక వాటి మీదకి ఎక్కించుకుని ఉండచ్చు. ఇప్పుడు అవేం అవసరం లేకుండా కంప్యూటర్ల మీదా నెట్ మీదా దాచుకుంటూ ఉండచ్చు.

ఆ రికార్డింగుకి వెళ్ళి వచ్చాక – రికార్డింగ్ జరుగుతున్నంతసేపూ ఏ బాధా లేదమ్మా – ఇదంతా ఏ పనీ లేకుండా ఉండడం వల్లనేనమ్మా అని ఆనందపడిపోయారు. ఆ ఆనందం ఎంతో సేపు లేదు.

కేన్సర్ బాధ సామాన్యమైనదా? అది లోపల ముదిరే దాకా బాధ తెలియనివ్వదు. తెలిసాక రోజుల్లో, వారాల్లో, నెలల్లో, సంవత్సరాల్లో – ఎవరి అదృష్టం వాళ్లది. నా అదృష్టం కొన్ని వారాలే. నేను జూలై మధ్యలో బొమ్బాయి నుండి విజయవాడ వచ్చాను. అప్పటికి జబ్బేమిటో తెలియదు. నడుంలోనూ చేతిలోనూ నొప్పి అని తప్ప.

ఇలాంటి నొప్పులకి న్యూరాలజీతో సంబంధం ఉంటుందని డాక్టర్ రంగారావు గారి దగ్గరకి వెళ్ళాం. ఇప్పట్లా యెమ్మారైలు చేసే లెబొరేటరీలు అప్పటికి విజయవాడలో వచ్చెయ్యలేదు. ఆయన డైతో ఎక్స్-రే తీయించి వెన్నెముక దగ్గర గడ్డ ఉందని అన్నారు. అని – "అది మేలిగ్నంటో కాదో బయాప్సీలోకానీ తెలియదు. బయాప్సీ అంటే సర్జరీ చెయ్యాలి. సర్జరీ చేస్తే ఏం సమస్యలు వస్తాయో చెప్పలేం. అమెరికాలో చేయించినా వెన్నెముక దగ్గర సర్జరీ ప్రమాదకరమే. అంతే కాదు. ఒకవేళ అది కేన్సర్ ఐతే – ఆ సర్జరీ వల్ల అది తొందరగా పాకిపోయే అవకాశం ఉంది. అది చాలా అపాయకరం" – అని చెప్పారు.

ఆయన రోగ నిర్ధారణ చెయ్యలేదు. కానీ రాబోయే ప్రమాదాన్ని సూచించారు.

ఆయన మాటలు నాకు నచ్చలేదు. సాయంగా వచ్చిన నాన్న స్నేహితుడికీ నచ్చలేదు. వాటిని మేము నమ్మలేదు. అది మనిషి బలహీనత. తీపి అబద్ధాన్ని నమ్మినట్లు కటువు నిజాలని నమ్మం. నేనూ అదే చేశాం. – హైదరాబాదుకి తీసికెళ్ళి పెద్ద డాక్టర్లకి చూపిద్దాం అని అనుకున్నా. ఆ మాటే నాన్నతో అంటే –

హైదరాబాద్ ఎందుకమ్మా? ఇక్కడే చేయించుకుందాం వైద్యం – ఇక్కడైతే మనకి తెలిసిన వాళ్ళు ఉన్నారు – అందరికీ దగ్గర కూడానూ అని అన్నరు. ఐనా నేను వినలేదు. నా బలవంతం మీదా, స్నేహితుల సలహా మీదా, కొందరు డాక్టర్ మిత్రుల భరోసా మీదా – హైదరాబాద్ వెళ్ళడానికి ఒప్పుకున్నారు.

ఏంచేస్తే ఏంజరుగుతుందో – ముందే తెలిస్తే – మనుషుల జీవితాలు మనుషుల చేతుల్లోనే ఉండేవి. అలా ఉండవు కదా జీవితాలు.

నాన్న, నేనూ, రెండేళ్ళు కూడా నిండని మా అమ్మాయి అపరాజితా – మాతోపాటు నాన్న స్నేహితులు పెండ్యాలగారూ – రైల్లో ప్రయాణం. ఆఖరి చెల్లి బుజ్జి రెండురోజుల ముందే హైదరాబాద్ వెళ్ళింది.

రిజర్వేషన్ల గురించీ సీట్ల గురించీ పెండ్యాలగారే టీసీతో మాట్లాడారు. అవన్నీ మనకి చేతకాదమ్మా – వాడే సరి అన్నారు నాన్న.

స్థానబలం అంటారు. ఎక్కడైనా సరే స్టేజెక్కి – జనంలో ఎలాంటి వారున్నా అనర్గళంగా నిర్భయంగా ప్రసంగం చెయ్యగలరు నాన్న. అదే నాన్న తక్కిన వాళ్ళు మామూలుగా చేసెయ్యగలిగిన పనులు చెయ్యలేరు. ఆఖరికి మా ఇంటి కరెంట్ బిల్లులు కట్టే పనికి రంగస్థల నటుడు కబీరుదాసు గారి సాయం తీసుకునేవారు నాన్న.

నాన్న లోని ఈ పార్శ్వం గురించి – మా ఇల్లు కట్టిస్తున్నప్పుడూ, నా పెళ్ళి చేయిస్తున్నప్పుడూ – బాగా అర్థం అయింది నాకు.

ఇరవై ఏళ్ళ క్రితం వదిలేసిన హైదరాబాదుకి మళ్ళీ రైల్లో ప్రయాణం చేసాం. అప్పుడు విజయవాడ వెళ్ళడం ఇష్టం లేదు నాకు. నాన్న నచ్చచెప్పి తీసుకుని వెళ్ళారు. హైదరాబాద్ ప్రయాణం నాన్నకి ఇష్టంలేదు. నేను నచ్చచెప్పి తీసుకు వెళ్ళాను.

ఆగస్ట్ మొదటివారంలో హైదరాబాద్ చేరాం. అక్కడకి చేరడం చేరడం మేం మూర్తిగారింటికి వెళ్ళాం. మూర్తిగారంటే రామచంద్రమూర్తి గారు. అంతకు కొన్నాళ్ళక్రితం వరకూ ఆయన విజయవాడలో ఉదయంలో పనిచేస్తూ ఉండేవారు. మా ఇంటికి పక్క ఇంట్లోనే ఉండేవారు. నాన్నకీ ఆయనకీ మంచి స్నేహం. ఆయన భార్య కమలా, అమ్మా బాగా కలిసిపోయారు. అప్పటికే నేను పెళ్ళై హైదరాబాద్, బొంబాయిలలో ఉంటూండేదాన్ని. అందుకని నాకు చెల్లీ వాళ్ళకున్నట్లు వాళ్ళతో చనువు లేదు. ఎందుకు నాన్నా వాళ్ళింట్లో అని అన్నట్లు గుర్తు. ఎంతమ్మా ఓ వారం రోజులేగా. డాక్టర్కి చూపించుకోడం – వెనక్కెళ్ళిపోడం – అని నాకు ధైర్యం చెప్తూ తనకి తాను ధైర్యం చెప్పుకున్నారు నాన్న.

నాన్నని గోటేటి రామచంద్రరావు గారి సాయంతో ఉస్మానియా హాస్పిటల్లో చేర్చాను. అక్కడ ఉండలేకపోయారు నాన్న. అప్పటికీ ఓ వార్డులోంచి ఇంకోవార్డులోకి మార్పించాను. ఐనా అక్కడ ఉండడం నాన్న వల్ల కాలేదు.

హాస్పిటళ్ళనీ, డాక్టర్లనీ ఎలాగైనా తప్పించుకోవాలనుకుంటారు నాన్న. అందుకే అక్కడి డాక్టరుతో – రేపు మానాన్న తద్దినం ఉంది పెట్టేసుకుని వచ్చి ఎల్లుండి మళ్ళీ చేరతాను – అని చిన్నపిల్లాడిలా అబద్ధం చెప్పి హాస్పిటల్ నుండి వచ్చేసారు.

ఏం చెయ్యాలా అని ఆలోచిస్తున్నప్పుడు పాలగుమ్మి విశ్వనాథం గారు డాక్టర్ రామకృష్ణప్రసాద్ గారి పేరు చెప్పారు. రామకృష్ణప్రసాద్ గారు మూర్తి గారి ఇంటికే వచ్చి నాన్నని చూశారు. నాన్నగారి వెన్నుకి సర్జరీ చేస్తాను. వారం రోజులు – సరిగ్గా వారం రోజుల్లో – నాన్నగారు లేచి నిలపడి నడుచుకుంటూ ఇంటికి వెళ్తారు అని అభయం ఇచ్చారు.

విజయవాడలో రంగారావు గారు నాకు చెప్పిందంతా నేను నాన్నకి చెప్పలేదు. అందుకే రామకృష్ణప్రసాద్ గారితో నాన్న ముందు కాక , బయటకి వెళ్ళి విజయవాడ లో రంగారావు గారు చెప్పిన మాటలు చెప్పాను. ఆయన గట్టిగా నవ్వేసి –

మా అమ్మకి నేనే సర్జరీ చేసాను – ఆవిడ ఇప్పటికీ హాయిగా తిరుగుతోంది – అని ధైర్యం చెప్పారు.

మునిగిపోతున్న వాడు ఎక్కడ ఏ ఆధారం దొరికినా దాన్ని గట్టిగా పట్టుకుంటాడు. విజయవాడలో రంగారావు గారు ఆ ఆధారం ఇవ్వలేదు. హైదరాబాద్ లో రామకృష్ణప్రసాద్ గారు ఆ ఆధారాన్ని చూపించారు.

విశ్వనాథం గారూ, మూర్తి గారూ నాతో మాట్లాడారు. డాక్టర్ చూపించిన అరచేతిలో స్వర్గం అందంగా ఉంది. ఆయనకి నాన్నని అప్పగించేసాము.

ఆ తర్వాత ఆలోచించుకుందుకూ ముందు వెనకలూ చూసుకుందుకూ సమయం దొరకలేదు. రామకృష్ణప్రసాద్ గారు ఇవ్వలేదు. ఒక పక్క సర్జరీకి సన్నద్ధాలు చేసేసుకుంటూ – మరోపక్క పరీక్షలు చేయించారు.

ఆయన్ని కలిసిన రెండోరోజునో మూడో రోజునో – ఇంకా చేయించిన అన్ని పరీక్షల రిపోర్టులూ రాకుండా – సర్జరీ చెయ్యడానికి సిద్ధమైపోయారు.

మూర్తి గారి కార్లోనే మేం హైదరాబాద్ నర్సింగ్ హోం కి వెళ్ళాం. చెయ్యబోయే సర్జరీ గురించి కానీ దాని వల్ల కలిగే పరిణామాల గురించి కానీ నాన్నకి అవగాహన లేదు. నాన్న తనదయిన ధోరణిలో – మనకి స్వంత కారు లేకపోయినా మంచి వాహన యోగం ఉంది. ఎప్పుడు కారు ప్రయాణాలే అని జోకులేసారు.

సర్జరీ జరిగింది ఆగస్ట్ పధ్నాలుగో తారీకున. సర్జరీ చాలా పెద్దది. ఐదారు గంటలు పట్టినట్లు గుర్తు. అంతసేపూ నేనూ – నాకు సాయంగా మూర్తిగారూ, విశ్వనాథం గారూ, పెండ్యాల గారూ. పిల్లని పెట్టుకుని ఇంట్లో బుజ్జి.

సర్జరీ జరిగిన ఒకట్రెండు రోజులకి నాన్న లేవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నప్పుడు తెలిసింది నాన్న తన కాళ్లని కదపలేకపోతున్నారనీ, సర్జరీకి ముందే పరిస్థితి నయంగా ఉందనీ.

తనేదో తప్పు చేసాడని తెలిసిపోయింది వాడికి అన్నారు నాన్న. అదెంత తప్పో నెమ్మదిగా నాకు అర్థం అయింది. మొదటసారిగా నాకు భయం వేసింది.

అప్పటికీ ఆ భయం నువ్వేదో అయిపోతారని కాదు. నాన్న మామూలు మనిషివి అవుతారా అవవా అని. లేచి తిరగ్గలుగుతుతారా లేదా అనే నా బెంగ.

సర్జరీ అయిన వారం రోజులకి బయాప్సీ రిపోర్ట్ వచ్చింది. దాంతో స్పష్టంగా తెలిసింది – నాన్న వెన్నులో ఉన్న గడ్డ కేన్సర్ గడ్డే అనీ – దానికి కత్తి తగలగానే అది అన్ని పక్కలకీ పాకిపోయిందనీ – అందువల్లే పరిస్థితి సర్జరీ తో బాగా క్షీణించిదనీ.

ప్రసాద్ గారు సర్జరీ చెయ్యడానికి అంత తొందర ఎందుకు పడ్డారో ఇప్పటికీ తెలియదు. డబ్బు కోసం అనుకుందామంటే ఆయన తన ఫీజంటూ ఏమీ అడగలేదు. మరి ఆయన్ని సర్జరీ వైపు ఏ శక్తి తరిమిందో. మమ్మల్ని తరిమించిందో.

ఆయన్ని నమ్మి ఆయన చేతుల్లో నాన్న శరీరాన్నీ, ఆరోగ్యాన్నీ, ఆయుర్దాయాన్నీ పెడితే – ఆయన ఏం చేసారో తెలియదు. వచ్చింది కేన్సరని పేరు పెట్టడానికి ఇంత బాధ పెట్టాలా?

ఇంక తను చేసేదేం లేదని – రేడియో కెమో థెరపీలకి బీబీ కేన్సర్ హాస్పిటలుకి తీసికెళ్లమన్నారు.

ఈ వ్యాసాల ఆడియోలు ఇక్కడ వినవచ్చు: Link to Audios

మా వెబ్ సైట్స్ - ushasri.com, drgayatridevi.com

(కొనసాగింపు వచ్చేనెలలో)

Post your comments